

Himalayaturer

Himalayaturer

Resans rutt: Delhi - Dharamsala - Manali - Simla - Mussoorie - Rishikesh - Joshimath - Naini Tal - Almora - Kausani - Pithoragarh - Darjeeling - Kalimpong - Gangtok - Bodhgaya - Agra - Delhi.

Tid : Fyra veckor. Total kostnad: 9000 kronor.

Del 1 : Dharamsala

Aeroflot var mycket imponerande. Flygmaskinen för 76 passagerare erinrade med sina broderade gardiner och sina blommiga fåtöljer mest om ens första flygningsförsök i propellerplan mot slutet av 50-talet. Charmen var gudomlig - man slapp både påtvingade videofilmer, påträngande högtalare utom all annan hemsk modern underhållning som alla moderna flygplan gisslar och hjärntvättar sina passagerare med, som om det var en given sak att dessa skulle tycka att det var roligt, och kaffet fick man serverat ur gedigna kaffemostrar som om det verkligen både kokats och klarerats direkt över öppen eld.

Värre var den hypermoderna Bresjnevsovjetiska flygplatsen Sjeremetjevo vid Moskva (som uppkallats efter en av de generaler som besegrade Karl XII), ett mastodontkomplex i betong och funkisstål för alla människor att känna sig små och förskrämda i. Dess märkligheter var många. Gick man runt i terminalen fann man sig snart vid exakt samma Tax Free Shop som redan ganska nyligen passerats, varvid man fick illusionen att man måste ha gått runt hela det oöverskådliga komplexet. Det hade man emellertid inte alls. Det var bara så att terminalen hade två Tax Free Shops som var helt identiska med varandra. De markerade båda strängt sina öppettider med att på plakat för ingången deklarerade, att affären skoningslöst stängdes för dagen klockan 18. En annan skylt deklarerade lika tydligt att affären hade nattöppet från klockan 18 till klockan 07, då affären ovillkorligen stängdes, för att åter öppna för dagen klockan 07.00. Ryskt system, outrannsakligt i sin logik.

Där fanns också en märklig restaurang. Den var utbredd över större delen av övervåningen, där fanns hundratals bord med vita dukar och vackert vikta vita servietter, men något kök syntes inte till, och inte en lampa var tänd. Hela restaurangen var totalt mörklagd, och det var terminalens enda riktiga restaurang.

Ej heller kunde man få mat. Först måste man mot uppvisande av biljett få en blå kupong av en kassörska på ett annat våningsplan. Sedan fick man full middag med två rätter och dryck gratis. Dessa rätter bestod mest av ljummet vatten. Förrätten var så kallad borsjtjsoppa (som mest smakade vatten) med komprimerade köttklimpar som genom sin benhårda seghet hade förstört ens tandprotes om man haft någon sådan; och huvudrätten bestod av överkokt ris (mest vatten) med sås (mest vatten) och ett slags stekbit som var tämligen vattnig. Men det var ändå en full gratis middag, och mineralvattnet ("*Moskovskoje Voda*", ej Vodka) gick faktiskt att dricka.

Aeroflot upphörde dock inte att förvåna. Ett större plan Moskva-Delhi bestod av fyra salonger med högt till tak och breda, blommiga fåtöljer - det enda som fattades var kristallkronor i taket.

Det märktes även att passagerarna trivdes. De flesta var skandinaver på väg till semester målet Bangkok, och de inledde med hjärtans lust sina orgier redan på planet. En fem timmars väntan i Moskva firade de med skördar från Tax Free, som nogsamt tömdes lagervis, med den påföljd att flera fick svårt att hinna med Delhi-planet och komma vidare - en kom i sista minuten. I röksalongen låg de i drivor och gottade sig medan man fick såga sig genom röken.

Kort sagt - Aeroflot var en imponerande succé.

Delhi var däremot lika kaotiskt som vanligt. Vi misslyckades med att genast ta oss från staden medan i stället alla tänkbara turistfällor knep oss. Tryggheten infann sig först när vi äntligen satt på tåget mot norr sent på kvällen efter att ha växlat, gjort av med och avhändats £342 per person (2 st.) vilket var betydligt mer än halva reskassan. Sådant får man räkna med i Delhi om man begår misstaget att stanna där. I gengäld fick vi två sevärdheter bara för att få tiden att gå - ett av de sista betydande monumenten från Moghultiden, Safdarjang från 1700-talet, en blek ättling till Taj Mahal och i förfallet skick utan vatten i spegeldammarna; samt det prunkande Krishnatemplet Laxmi Narayan från 1938, en smärre stad av tempelbyggnader och -skulpturer, pinsamt erinrande om en överdekorerad och -belamrad katolsk praktkyrka i Italien. Indien och Italien ligger inte långt från varandra mentalitetsmässigt.

Efter denna utmattande dag i Delhi kunde man för första gången under resan sträcka ut sig och sova i nattåget mot norr. Därmed var man på säkra sidan, och resan till Dharamsala gick smärtfritt. Att Dharamsala blev den första huvudpunkten på programmet var mycket lyckligt. Ingen av oss hade varit där förut, och upplevelsen blev överväldigande för båda. Vi blev mycket väl emottagna och fick genast plats på Loseling Guest House, ett rent och snyggt tibetanskt världsrum med extra värme och varmvatten för 190 rupier natten per dubbelrum (50 kr).

Dharamsala är i sig självt inte så intressant som det lilla tibetanska bergssamhälle McLeod Ganj, som byggts upp 500 meter längre upp mot bergen. Här har Dalai Lama sitt residens, sin exilregering med hela administrationen, det världsberömda och unika buddhistiska biblioteket (i områdets vackraste byggnad), vars huvudmaterial består av handskrifter räddade från Tibet, och sitt "lilla Lhasa". Staden i sig är liten med bara ett enda kvarter, varifrån andra gator utgår i olika riktningar. I detta lilla kvarter finns även ett litet "Jokhang" med ett litet "Barkhor" (katedralen i Lhasa med bönehjul och kringvandring).

Vår kontaktperson var en äldre dam, som i många år samarbetat med Dalai Lama, men som visade sig vara mycket svår att få tag i. Efter många om och men fann vi hennes lilla hus med varningen utanför: "*Strict Retreat!* Får endast störas av mycket allvarliga skäl och endast 4.30-5 på eftermiddagen." Vi lämnade ett skriftligt meddelande och skulle just avlägsna oss, när hon öppnade dörren.

Hon var en smärt äldre dam med något stramt över sig och verkade skärrad över att ha blivit störd men unnade oss i alla fall en halv timmes konversation. Vad som var oroväckande var att varken hennes brev hade nått Sverige eller mina brev henne. För övrigt var hon rena informationscentralen och visste allt om alla. Dalai Lama satt själv i *retreat* efter sin senaste resa till Goa, varför det knappast skulle vara någon god gärning att störa honom. Han skulle just avsluta sin femte 12-årscykel och inleda en ny, och vid sådana trösklar i livet är det enligt buddhismen värt att ta det försiktigt.

En annan informationscentral, som Joyce rekommenderade, var en viss typ på restaurang Shangri La, som också visste allt om vad som pågick och som var en utmärkt rådgivare i politiska ting. Det verkar som om allt tibetanskt förbereder sig inför att ta "det stora språnget" inför Deng Xiaopings efterlängttade demission. Som vår *lady* sade: "*Tibet is ready,*" - underförstått att ta över sitt eget land.

Kinas officiella hållning är att Tibet borde låta sig nöjas med bara 1400 kloster (mot 6259 före den kinesiska ockupationen) och bara 34,000 munkar (mot en dryg halv miljon före 1959) och hotar med repressalier om den tibetanska religionen och klosterväsendet hotar att växa ut över denna ram. Kina har officiellt förbjudit innehav av bilder på Dalai Lama i Tibet. Innehav av sådana bilder betecknas som samhällsomstörtande verksamhet.

Dharamsalavistelsen fick en plötslig och otrevlig vändning i och med att min mage resolut vände sig ut och in av okänd anledning. Vi höll oss till lagom mat, drack inte vatten och företog oss inga extravaganser, och likväl blev jag våldsamt

sjuk medan Tony förblev frisk. Det var direkt efter kvällsmiddagen den andra dagen som jag knappt befann mig ute på gatan förrän kväljningarna och explosionen kom. Ett andra anfall kom halv 5 på morgonen då jag åtminstone kunde kräkas utom synhåll på toaletten. Anledningen är som sagt outgrundlig. Min teori är, att efter mötet med Joyce Murdoch tog jag in så starkt hela *retreat*-andan att kroppen omedelbart tog i tu med en ordentlig självrensning. Jag blev svag, men den gjorde gott.

Dharamsala är även framför allt de långa promenadernas paradiset. Dessa är otaliga och kan varieras i oändlighet. Den kanske vackraste är *kora*-turen runt och nedanför klostret, i synnerhet om man av okunskap råkar ta den åt fel håll.

Ett annat fenomen i Dharamsala var dess fågelvärld. Där vimlar av korpar, och ständigt kretsar det rovfåglar av allehanda slag över byn - falkar, örnar och gamar. Att korparna var så oerhört mångtaliga stack en i ögonen, i synnerhet om man hade erfarenhet av andra platser med osedvanlig korpdominans, såsom Londons Tower, Warszawaghettot och Masada. Legenden vill få det till att korpar är själar av martyrer. Dharamsala är ett lyckligt samhälle, och det kanske enda som erinrar om allvaret och tragiken i tibetanernas historia är de över Dharamsala ständigt hängande och vakande osaliga korparna.

Som avslutning på denna inledning en episod i Mandi. Bussen från Dharamsala till Manali stannade där vid midnatt för en längre paus. Mitt bland ett gäng indier låg en flicka från Finland och frös i den iskalla natten. Konversationen blev animerad, och det skojades mycket. Till slut bad mig indierna sjunga en sång för dem. Till den frysande Marjas ära blev det "*Haistakaa te huilu*", en finsk humoristisk kuplett som bara finnar kan förstå och ha glädje av. Det förekommer en bristfällig svensk översättning:

"Dra åt helvete ni alla
i denna blåsorkester,
staben först och sedan
ni andra också med;
för min bästa vän har tagit
min fästmö ifrån mig,
jag fryser, och dessutom har jag
sk-brådska."

Översättningen ger rättvisa åt sakinnehållet men inte åt mentalitetsfärgen. Marja hade varit i Indien i tre månader utan att ha hört ett ord finska, och så kommer det mitt i natten i Mandi en svensk-italienare och sjunger "*Haistakaa te huilu*" för henne. Hon uppskattade det mycket.

del 2 : till Mussoorie

Att lämna Dharamsala var något av ett vågspel. Min matsmältningsapparat hade kvaddats från början, jag hade haft feber och uppstötningar och försvagats väsentligt, och i detta skick satte man sig på en trång nattbuss till det ännu kallare och nordligare Manali.

I Kulu fyra mil från målet omkring klockan 3 på natten inträffade en dramatisk thriller. Plötsligt kunde inte bussen fortsätta längre, vi måste byta buss, även allt bagage överflyttades från det ena busstaket till det andra under stor oreda, och jag bad Tony att för säkerhets skull kontrollera att även hans större bagage hade överflyttats. Han nöjde sig med att chauffören betygade för honom att så hade skett, varefter chauffören försvann med den tidigare bussen. När på mitt insisterande

kontrollen ändå utfördes visade det sig att Tonys större bagage med hela hans klädförråd inte fanns med.

Det gällde då att klockan 3 en iskall natt i Kulu spåra den tidigare bussen. Den skulle finnas parkerad några kilometer bakom oss. Jag ville springa dit och åtgärda saken men visste inte vägen. Någon taxi fanns inte tillgänglig. Då anmälde sig en ung indier frivilligt som vägvisare, och vi löpte iväg.

Vi kom fram till bussparkeringsplatsen där ett hundratal bussar stod parkerade, och alla hade de något på taket, mest bildäck. Att spåra just vår buss var omöjligt då alla var likadana och lika blåa. Tonys bagage fanns inte heller bland tillvaratagna effekter. Till slut, när jag nästan hade förtvivlat, fann dock min unge vägvisare den rätta bussen med bagage och allt. Bärande det tillsammans löpte vi tillbaka på samma sätt och kom just fram till vår buss när denna genast satte av mot Manali. Tony hade då haft all möda i världen att hålla kvar den.

Fram kom vi klockan 5 på morgonen, och alla hotell var stängda. Ingen kunde hjälpa oss. Vi traskade åstad på egen hand, och när vi misströstat och kommit tillbaka igen fann vi en man ute på promenad med två hundar. Han förde oss till ett hotell som släppte in oss. Detta visade sig vara skumt, utan namn och ännu under konstruktion, och i det rum vi fick var temperaturen 4 grader. Likväl fick vi några timmars sömn om dock med något kalla fötter.

Likväl hade man inte velat missa detta underbara Manali, som mest erinrade om övre Gudbrandsdalen, fast bergen över Manali och Rothangpasset (3955 m) är över 6000 meter höga. Utom ett viktigt buddhistcenter med kloster och tempel har Manali också det gamla hindutemplet Hadimba från 1500-talet inne i en djup skog ovanför byn. Om man går upp från buddhistklostret och håller sig ovanför byn mot väster i riktning norrut och kommer ner vid Hadimba har man haft en oförglömlig skönhetspromenad med vackra vyer som man sedan aldrig glömmer Manali för. Inte undra på att detta är ett beryktat paradiset för hippies. Ur indiernas synpunkt är de nästan som fridlysta och heliga.

Det är vid Manali som även de källor rinner samman som sedan organiserar sig till floden Beas, floden vid vilken Alexander den Store vände. Den rinner från Manali via Kulu och Mandi för att sedan vända västerut till Pathankot, där den åter vänder söderut för att småningom rinna in i Pakistan och uppgå i Indus. Alexander vände dock långt inne på indiskt område.

Från vårt säregna ofullbordade hotells fönsterglugg hade vi en ovanlig men mycket betecknande utsikt över en gammal engelsk kyrkogård, som var helt förfallen. Sådana engelska kyrkogårdar finns spridda över hela Indien och är alltid patetiska till karaktären. Där ligger mest unga kvinnor och mycket späda barn, som inte klarade det påfrestande klimatet med den mördande solen och de intensiva febrerna. Man vet inte hur många engelsmän som fick sätta livet till bara genom epidemier och en ond bråd död i sängen, men de var ett betydande antal, och större delen av dem utgjordes som sagt av mycket små barn och mycket unga mödrar. Deras kyrkogårdar är alltid försummade om någon underhåller dem över huvud taget. Den utanför vårt fönster var kanske på tio kvadratmeter, bara ett femtal gravar fanns kvar, medan nybyggen och stängsel trängde sig in på gravgården och hotade utplåna den. Vi fann ingen väg in till kyrkogården.

Vårt oförglömliga hotell Kylskåp gav oss extra anledning att snabbt lämna Manali, där solen försvann bakom bergen klockan 4 efter en nästan norskt kort vinterdag, och enda bussen till Simla gick på kvällen och var en 10-timmars nattbuss. Problemet var att min mage var i oordning. Detta medförde en del dramatik på vägen. Efter en oändlig ödemarksetapp utan något rastställe sade jag till Tony, som satt närmare chauffören, att en paus var nödvändig. Chauffören ville inte stanna då det bara var tio minuter till nästa rastplats. Denna motgång utlöste katastrofen. Chauffören tvingades stanna innan allt hade kommit i byxorna. Det var precis 5

minuter för sent, men fem minuter ännu senare hade både inner- och ytterbyxor blivit förstörda för resten av resan. I samband med denna förskräckelse försvann den passagerare som satt ytter om Tony (vi trängdes tre på en hård bänk för två utan utrymme för knäna) spårlöst och kunde ej mer återfinnas någonstans.

Allt löste sig och kom i ordning igen i Simla, som var sig helt likt. Det var som om man suttit på "*The Indian Coffee House*" senast igår och druckit gott kaffe, interiören var fortfarande intakt från före 1947, och hela staden var lika trevlig och oförändrad sedan mina dagar som den kanske varit sedan Kiplings och M.M.Kayes, som föddes här. Till och med samma svarta-börs-haj med släktingar i Arizona dök upp igen på The Mall och hade exakt samma värtaliga erbjudanden om resor och svart växling av dollar som han haft för femton månader sedan, och vi kände också igen varandra. Ett gott hotell fann vi genast vid framkomsten klockan 5 på morgonen med både värme och utsikt; och efter en vecka i Indien visade sig vår ekonomiska situation vara så fördelaktig att vi låg preliminärt 25% på plus - 2000 rupier (500 kronor) i veckan hade vi räknat med och endast förbrukat 1500. Det innebär ungefär 45 kronor om dagen per man inklusive långdistansbussresor och hotell med TV och dusch. Följaktligen kunde vi med gott mod fortsätta.

Tyvärr kunde jag dock inte återfinna mina vänner från '93. Om jag haft mera tid på mig hade jag kunnat leta mig fram till det lilla hotellet på baksidan av staden, men dylika efterforskningar kunde jag nu inte unna mig. Kanske ett annat år....

Den 30 mil långa resan från Simla till Dehra Doon i dragiga dieselbussar halvsprängda av trängsel genom folk som måste stå i gången tiotals mil var den värsta bussetappen hittills trots att det var dagtid. En förnämlig lunch under väntan i Ambala var den enda lindringen. I Dehra Doon hamnade vi sedan i ett billigt hotell utan varmvatten med matsal i källaren - ett typiskt indiskt betonghotell. Vårt rum var utan fönster, dess belysning var vitt neonljus, och de gulkalkade väggarnas kalhet utan någon dekoration alls överträffades i tröstlöshet endast av det fukt- och mögelskadade takets flagande puts.

Det var naturligtvis inte för det vi reste till Dehra Doon. Anledningen var i stället Mussoorie 35 kilometer därifrån och 1400 meter högre upp, en av dessa talrika engelska "Hill Stations" som det vore behjärtansvärt för FN:s UNESCO att ta på sig att rusta upp ordentligt för bevarandet av unik arkitektur och miljö - alla dessa brittiska Hill Stations i Himalaya har sin egen särprägel, sin egna fantastiska arkitektur och ihoppusslade stadsplan, sina egna slott och sevärigheter och sina på varje ställe oöverträffbara excentriska egenheter. I Simla är det alla de "lustiga husen" längs the Mall, vanligen korsvirkeshus, i Darjeeling är det hela hotellstadsdelen med sin otroligt anakronistiska brokighet, och i Mussoorie är det de unika parkerna samt alla de gamla palatsen uppe på topparna av raden av kullar.

Vi besteg systematiskt Gun Hill, Librarybasaren, Municipal Garden och andra kullar men upptäckte bortom dessa ytterligare några. Den mest inbjudande hade ett litet indiskt tempel på sin yttersta klippa. När vi befann oss där var det redan sent på eftermiddagen och dags att börja återvända till Dehra Dun, men någon hade indikerat för oss att det i Mussoorie även fanns ett tibetanskt tempel. Detta tyckte vi oss skönja i fjärran från det indiska templet.

Vad vi upptäckte var som en förtrollande uppenbarelse. Vad vi fann var hela den tibetanska kolonin i Mussoorie med skolor och studenter, tempel och IM-finansierade tandvårdscentraler byggda av medel från Volvos arbetare i Göteborg, och framför allt underbara tibetaner, som brann av iver att få prata med oss. Längst bort låg templet, det första tibetanska tempel som de första tibetanska flyktingarna från Tibet byggde 1960 när även Dalai Lama hade ett tillfälligt säte här, men bortom detta tempel låg ytterligare en liten paviljong längst ute på en klippa på den yttersta kullen längst bort från staden. Hela Mussoorie hade varit skönheten själv, men

denna tilltog ju längre bort längs kullarna man kom, och mest betagande var den på den yttersta tibetanska kull-utkanten av staden.

Det finns åtskilliga blomstrande tibetanska kolonier i Indien, den kanske mest betydande utom Dharamsala finns i södra Indien, även i Manali hade vi hälsat på hos tibetaner med tempel och kloster, och till och med Simla hade en liten tibetansk koloni. Men den i Mussoorie var något extra. Här var det nästan bara ungdomar, Tibets framtid, begåvade, språkkunniga, pluggande, levande och glada. Samma blomstring som mött oss redan i Dharamsala erfor man även i Mussoorie. Det var som om man här fick titta in i en öppen dörr mot framtiden med en utsikt som omstrålade en med sitt ljus, sina förhoppningar och sina möjligheter.

Här är det kanske på sin plats att säga något om vad som skiljer hinduismen och buddhismen åt. Egentligen är de samma religion, och de samarbetar ypperligt. Buddha och hans lära utgick från hinduismen, som är den äldre av de två. Vad Buddha tog avstånd från i hinduismen var hela kastsystemet. Därmed grundade han i praktiken en ny kast som stod över alla hinduismens kaster. Enligt hinduismen föds man i den kast man föds i, och ingenting kan förändra ens kastläge så länge man lever. Enligt Buddha kan man inte födas till förtjänster utan måste man skaffa sig dessa helt själv genom rent leverne, rätt handling, insikt och meditation. Därmed är hinduismen trots sin större frihet och dynamik långt mera fatalistisk och tenderande till underkastelse än buddhismen, som trots skenet av rigidare attityder och livsförnekelse i själva verket koncentrerar allt till det rent mänskliga och renodlar och utvecklar detta i en konstruktivism kanske utan motstycke i någon annan religion.

Buddhisterna har alltid råkat ut för katastrofer genom tyranner som sett denna dynamiska konstruktivism och kunskapsodling som ett hotande alternativ till deras eget underkuvningssystem. Således har buddhismen i Kina åtskilliga gånger utsatts för utrotningsförsök av politiskt svartsjuka och maktgalna kejsare, och de som nästan helt lyckades utrota buddhisterna från Indien var faktiskt muslimerna under Stora Moguls omfattande härjningståg överallt i landet, då nästan alla buddhistiska monument förstördes. Buddhismen är på sätt och vis till sitt innersta väsen den direkta motsatsen till allt vad våld och diktatur heter. Det är bara dessa båda mänskliga företeelser som någonsin haft något mot buddhismens totala kastlöshet och renodlande av det rent mänskliga som är enbart konstruktivt och gott till sitt innersta väsen.

En annan intressant olikhet i hinduiskt och buddhistiskt kynne är något som framför allt utlänningar som blir sjuka i Indien får erfaras. En hindu betraktar en sjuk västerlänning som bara ett objekt vars sjukdom gör det lättare att mjölka pengar ur honom: man drar fördel av hans svaghet; medan en buddhist hellre tar hand om honom och gör allt för att hjälpa honom bli frisk utan någon beräknande egennytta, i enlighet med Buddhas barmhärtighetsföreskrifter.

del 3 : *Rishikesh*

På vägen ner från Mussoorie blev Tony ordentligt sjuk. Han kräktes och hade diarré samtidigt och fick dessutom hög feber, och detta inträffade i vårt fuktiga kalla hotellrum utan fönster eller annat än kalkade murar. Jag fann det nödvändigt att genast byta miljö, ty Dehra Doons klimat var det absolut sämsta tänkbara med dieselrök och damm över hela staden. Problemet var att Tony var för svag för att kunna stå på benen. Jag fick ragga upp en taxi, och halv tio var vi på väg mot Rishikesh i elfte timmen efter vår värsta stad och vårt värsta hotellrum hittills.

Rishikesh var desto angenämare. "The Tourist Rest House" hade en angenäm trädgård, klimatet var gott, staden var trevlig och vackert belägen vid Ganges utflöde från bergen ut mot slätten, människorna var vänliga och positiva, och Tony kunde sova

lugnt eller värma sig i den vackra trädgården under återhämtandet av sina mycket reducerade krafter.

Liksom under min förra Indienresa tycktes även denna gång festivaler och jippon förfölja oss från stad till stad. I Dharamsala kom samtidigt som vi Indiens inrikesminister på besök för hemliga överläggningar med Dalai Lama (angående Deng Xiaopings förestående frånfälle?) under ett säkerhetspådrag som fyllde hela staden med poliser, diplomater, svarta Sedan-bilar med ogenomsynliga bilrutor (förmodligen skottsäkra) och en oändlig tross av byråkratisk personal. När vi var i Manali pågick det där en musikfestival med öronbedövande oväsen och ogenomträngliga folkträngslar över hela den lilla staden, Simla hade dock denna gång ingenting extra, och inte Mussoorie heller, men i Rishikesh var det desto fler jippon på gång. Där pågick som bäst en yoga-festival med cirkus över hela stan, som om det bara var sådant som yoga handlade om. Jag trodde för min del att yoga var en helt ljudlös meditationsdisciplin, men tydligen är det inte alltid det i Indien.

Tyvärr medförde Tonys plötsliga och drastiska sjukdom med dess påföljande nödvändiga hastiga uppbrott från Dehra Doon att vi inte kunde hälsa på hos IM vid Rajpur utanför Dehra Doon. Detta hade Joyce Murdoch enkom rekommenderat oss att göra, Tonys sjukdom kom emellan som rena sabotaget, det är alltid vanskligt att ge sig ut och leta efter en adress om man inte vet exakt var den är belägen, och i synnerhet om de sökande har en last av sjukdom med i bagaget, så vi får ta kontakt med dem i efterhand brevledes i stället.

Den stora yoga-festivalen i Rishikesh förde med sig ett fängslande fenomen när jag vandrade längs stranden av Ganges. Kullarna på andra sidan är ganska branta och återkastade genom en lyckligt lottad akustik allt ljud ifrån staden. Nu var stadens ljud denna gång enbart en kakofoni av olika blåsorkestrar och parader med gastande vokalister bakom högtalare, och effekten av att alla dessa olika musikkjudd samlades till ett enda var enastående. Det var faktiskt som om bergen sjöng av sig själva. Lägg till denna musikaliska effekt skönheten av Ganges klarblåa vatten och kullarnas harmoni, och man får en portion av Indiens personligaste mystik och magi i ett nötskal av så höggradig förtrollning att man aldrig kan glömma det för resten av sitt liv. Att Indien är heligt går efter en sådan upplevelse aldrig mer att betvivla.

På Tonys eget förslag begav jag mig ut i Indien på egen hand medan han fick återhämta sig i lugn och ro i den vackra trädgården i Rishikesh. En möjlighet att ta en morgonbuss klockan 5 för att med den 8 timmar senare nå Joshimath var oemtotståndlig, och på sitt sätt blev denna resa en av höjdpunkterna. Det var bara det, att resan i realiteten tog 12 timmar i stället för 8, och bussen var så fullsatt hela vägen att det konstant stod folk i gången.

Men vilken bussfärd! En enfilig landsväg ringlar sig från Rishikesh upp mot Indiens heligaste pilgrimsmål vid foten av Himalayas mäktigaste toppar, och det heligaste av dem alla är förstas Ganges källa vid Gangotri. De näst heligaste är Kedarnath (som har en pilgrimsledsförbindelse med Gangotri) och Badrinath, som ligger 4-5 mil över Joshimath.

Vad som tar så mycket tid på vägen är de många stoppen. Det finns sträckor under vilka bussen hämtar upp och släpper av passagerare var hundrade meter. I varje större by blir det tepaus för alla passagerare som vill. Det är möjligt att resan minus alla stoppen tar bara 8 timmar. Det är cirka 25 mil.

Men bussen måste också under långa sträckor köra extremt långsamt. Det finns hastighetsskyltar på vägen som ibland kommenderar högst 10 kilometer i timmen. Varje möte är besvärligt och måste ta tid.

Men det rysligaste med denna bussresa är de livsfarliga vägarna över bråddjup och konsekvent utan skyddsräcken. Man måste fråga sig hur fordon klarar denna väg på vintern. Under många sträckor måste bussen även ta sig under överhängande klippor med utstickande stenar, och det enda sättet för bussen att ta sig igenom och

ut igen från sådana naturliga gallerier är att den håller sig så långt ute på kanten som möjligt. Ej sällan är det ingenting mellan denna kant och ett bråddjup typ Grand Canyon.

Klockan fem på eftermiddagen kom bussen äntligen fram till målet efter resans mest ansträngande bussfärd. Vägen vidare till Badrinath var blockerad av snö, och tyvärr hade just luften upp till Auli (Indiens längsta) slutat gå. Från Auli lär man ha en tillfredsställande utsikt över alla Indiens högsta berg - Nanda Devi, Trisul, Kamet, Dunagiri och allt vad de heter, från 6000 till 7800 meter.

Som samhälle har annars Joshimath inget att skryta med. Jag intog där resans billigaste middag hittills för 12 rupier (3 kronor), och den var fullödlig. Orten är primitiv och stillös men har ändå en viss charm fastän man lätt får klaustrofobi där då orten ligger så djupt nerklämd mellan så många och höga berg fastän den ligger så högt. Man skall upp till Auli för att komma över den känslan av att ligga i ett av Himalayas diken.

Men det underbaraste med Joshimath var dess välkomnande av oss som pilgrimer. När bussen närmade sig byn kom det en färggrant utstyrd procession oss till mötes med en lång helig midsommarstångliknande grant utstyrd påle längst fram som ställdes i vägen för bussen. Ingen slapp fram förrän alla hade välsignats. Detta var Vishnus eget heliga land, och särskilt viktigt var det att främlingar som jag inte kom undan utan ett Vishnumärke i pannan. Att trakten var helig märktes även på de talrika heliga sadhus som fanns där. En gick klädd i ett skynke av säckväv med ett annat säckvävsstycke över skuldrorna. Annars var han naken i denna kalla högfjällsvärld. Många gick barfota, och alla var lika smutsiga och eländiga i sin annars imponerande salighet.

En annan lustig detalj: i samband med denna processions mottagningsceremoni blev jag tvungen att som utlänning betala en skatt för mitt inträde i Joshimath. Denna skatt bestod av 1 rupie (25 öre). När jag följande morgon lämnade Joshimath adresserade sig konduktören till mig med tal om pengar fastän jag köpt biljett (100 rupier) vid stationen. När jag förklarade detta för honom ruskade han på huvudet och vidhöll sitt obegripliga argument. Det visade sig, att vad han ville var att återbetala mig den rupie som jag betalat vid inträdet. Således kostade bussresan tur och retur Rishikesh-Joshimath-Rishikesh (50 mil) i praktiken exakt 199 rupier.

Från Joshimath går vägen som sagt vidare norrut mot Badrinath, varifrån vägen faktiskt fortsätter in i Tibet mot Kailash. Joshimath är bara 7 mil från gränsen och Badrinath bara 3. På min förfrågan om vägen var användbar fick jag dock svaret att den var helt stängd av kineserna - ingen tillåts passera.

Bussen från Joshimath avgick före gryningen 5.40, och det första gryningsljuset skönjdes först halv sju. Klockan sju kunde man se de första solstrålarna träffa de översta fjälltopparna. Vi var bara sju passagerare i bussen, det var naturligtvis svinkallt i en buss där ingen fönsterruta kunde stängas helt, de flesta satt med kapuschonger djupt ner över ansiktena och halsdukar under dem, men det var ändå inte som det ibland kan vara i bussar i västra Tibet: att passagerare fryser ihjäl under färden. Sådant förekommer ej sällan på bussar mellan Kashgar och Lhasa.

I stället var det bäddat för en utomordentlig soluppgångsupplevelse över Himalaya. Man riktigt väntade och längtade efter ljuset och värmen som måste komma, och vad gör den olycklige chauffören då? Han sätter på en kassetbandspelare med högtalare över hela bussen av sämsta tänkbara kvalitet - både ljudanläggningen och musiken, den billigaste skrånigaste tänkbara indiska rockmusik med svaj på mellan ett och två tonsteg för en fullkomligt öronbedövande volym. Man trodde först det var en naturkatastrof på gång eller att man av misstag kommit in i en Volvofabriksverkstad. Som tur var hade jag öronproppar av vax. Men hela soluppgångsskådespelet över Himalaya var fullkomligt förstört. Stämningen var slaktad av den brutalaste tänkbara smaklöshet.

Man frågar sig hur människor kan vara så totalt smaklösa. Även när vi reste med jeepar genom Tibet i de mest makalöst storslagna landskap med naturupplevelser som var unika för livet envisades enskilda medpassagerare att just då sätta på kassetband med Bruce Springsteen vrålande "Bo-o-o-o-o-orn in the USA" för högsta volym, som om detta kunde förhöja naturupplevelsen, som om sådan musik inte kunde höras någon annanstans vid en annan tidpunkt, och som om vissa människor såg det som en nödvändighet att till varje pris överträffa allt naturligt ursprungligt och äkta med den raka motsatsen och därmed förstöra allt rent och heligt på jorden. Den gången hade jag inga öronproppar, och dagen blev ett minne för livet av förstörda möjligheter till oöverträffbara naturupplevelser.

Medan jag var i Joshimath hade Tony världens party nere i Rishikesh. Det begav sig inte bättre än att han råkade hamna mitt inne i höjdpunkten av den stora yoga-festivalen, vars avslutningsfirande tilldrog sig just i Tourist Rest House, där vi bodde. Medverkande var deltagare från hela världen med baluns och barbecue och stora yogis i händelsernas centrum. Emellertid var dessa yoga-festligheter så omfattande och våldsamma att Tony kände sig något utanför. När det hela var över och jag kom tillbaka följande kväll kände han sig något lättad.

Med nytt hopp och gott mod fortsatte vi österut följande morgon. Vi satte oss på en buss i Rishikesh som skulle direkt till Haldwani, men dess värre rörde den sig aldrig ur fläcken. Efter tålmodigt väntande (som vi inte var ensamma om) framkom det att bussen måste repareras, vilket skulle komma att ta några timmar.

I stället var vi hänvisade till andra bussar och då först ner till Haridwar, en annan av hinduismens heliga städer och vackert belägen vid Ganges, varifrån vi satsade på nytt mot Haldwani. Den buss vi hamnade på gjorde emellertid en så omfattande omväg att våra kartor inte räckte till, och i stället för en beräknad rutt på fem timmar och 20 mil blev det åtta timmar och 35 mil i vår värsta buss hittills. Dammet var så våldsamt att folk fick hålla näsdukar för andningsorganen, och trängseln var obönhörlig nästan hela vägen. Till slut landade vi i Naini Tal halvvägs upp mot Almora och i ett hotellrum (3 stjärnor) där vi med nöd med extra värmebatterier lyckades pressa upp temperaturen till nästan 12 grader.

del 4: *Kris i Almora.*

Naini Tal var ett underbart vackert ställe och nästan europeiskt till karaktären. Människorna var mer än vänliga, och där fanns ett antal kristna kyrkor i anmärkningsvärt flitigt bruk. Vi bodde strax intill en "*Church of St. Francis*" som var katolsk med mässor faktiskt varje dag.

Naini Tal har också ett stort förflutet som Uttar Pradeshs sommarhuvudstad innan Delhi blev huvudstad och Simla dess sommarhuvudstad.

Omständigheterna tvingade oss att ånyo separera i Naini Tal. Tony ville prompt besöka ett ställe vid namn Haidakhan som skulle ligga någonstans intill Haldwani. Problemet var att det inte bara fanns två Haldwani (Haldwani och Haldwani cum Kathgodam, där järnvägen slutar,) utan dessutom två Haidakhan. På vägen från Haldwani till Naini Tal spejade vi längs vägen efter Haidakhan utan att finna någon skylt därom eller ens ett enda *ashram* (hinduiskt kloster). I Naini Tal trodde sig sedan Tony ha informerat sig rätt om rätt Haidakhan och var det låg, varför han propsade på att åka tillbaka, något som jag var helt omotiverad till och ointresserad av. Ett besök vid detta okända ställe någonstans på okänd plats var tydligen viktigt för Tonys utbildning, då där hade verkat en mästare i andningspedagogik, en viss Babaji, vilket var Tonys speciella utbildningsområde.

Efter att Tony lämnat mig i Naini Tal fortsatte jag i stället till Almora. Hur vi åter ska få kontakt med varandra vete gudarna. De tre hotell i Almora som jag namngav

för honom som troliga tillhåll för mig hade alla upphört när jag kom fram utom ett, som bytt telefonnummer. Förhoppningsvis kan han få reda på detta - det är bara ett suffix på två tvåor som tillkommit - och där väntar honom ett meddelande om hur han kan finna mig. Han skulle komma efter till Almora när han var klar från Haidakhan, men vem vet när det blir? Tyvärr har vi olika rytmer - jag vill ständigt vidare, medan han ständigt vill stanna kvar. Min största skräck i Indien är att halka efter tidtabellen medan han tycks tro att allt kan hinnas med om man bara slår sig till ro tillräckligt mycket. Inget tåg väntar på en resenär, och tyvärr har jag bara haft dåliga erfarenheter tidigare av att förlora ovärderlig tid på att söka efter ställen som man inte vet exakt var de ligger.

Har vi tur hinner han ifatt mig. Har vi otur gör han det inte, och i så fall ses vi inte igen förrän vid hemflygningen. Han fick i alla fall med sig all vår whisky (Chivas Regal) medan jag föredrog den mildare flaskan Martini.

Väntedygnet i Almora utnyttjades till en dagsutflykt till Kausani, ett ställe som är mest berömt för sin oerhörda utsikt över Garwhal Himalaya med de högsta topparna i parad längs horisonten, fritt hängande uppe i himmelen ungefär som Kilimanjaro i Afrika: Trisul, Nanda Devi, Nanda Kot och även Daulagiri längre åt väster i fjärran. I Kausani finns även ett berömt ashram, vilket hade varit något för Tony. I Kausani intog jag resans hittills billigaste fullödiga middag: 10 rupier (2:50 kronor). Stället var oförglömligt för sin höga klara luft, den långa vackra resan dit genom en underskön dal, dess formidabla vänlighet och dess höga drömmar.

När jag återkom till Almora halv 5 förelåg intet livstecken från Tony. Jag återbesökte hotellet som jag lämnat ett meddelande hos, men ingen hade ringt. Det var bara att fara vidare och hoppas att Tony var i goda händer i Haidakhans ashram, om han hade hittat dit.

Från Pithoragar finns det ännu en möjlighet att återkomma till Almora för att sedan ta tåget vidare österut från Haldwani, men vi får se. Ingen vet vilka möjligheter som finns i Pithoragar.

Förmodligen blir Johannes rasande när han får veta att jag lämnat Tony i sticket - att slarva bort en medresenär är det sämsta man kan göra på en resa - men han lämnade faktiskt mig först. Jag föreslog den möjligheten att jag skulle invänta honom i Naini Tal, men han tyckte själv det var bättre att jag fortsatte. Framtiden får utvisa den vidare utvecklingen av denna synnerligen oönskade problematik.

Färden till Pithoragar var storslagen som alltid i Himalaya. Vägen ringlade sig utmed vattendrag och uppför hisnande höjder i hårnålsfina enfiliga serpentinvägar av sämsta kvalitet - (ibland hade telefonstolpar kollapsat så att ledningarna låg tilltrasslade eller avskurna över vägen, ibland hade en bit av vägen rasat så att dess enfiliga bredd halverats, ibland passerades vattendrag utan broar, osv,) - så att dessa bussvägar knappast kan rekommenderas åt folk med anlag för svindel.

Efter den svindlande vackra landskapsfärden blev dock själva Pithoragar något av en besvikelse. Det var en oväntat stor stad och en av dessa besvärliga indiska städer där engelska knappast talas alls, engelsk skyltning ej heller förekommer och man är den enda i hela staden av europeisk ras. Staden fyllde mig med lika mycket ovilja som alla större myllrande indiska städer, fastän dess läge var hur pittoreskt som helst.

Emellertid innebar Pithoragar något av en vändpunkt på resan. Jag reste dit för Swami Pravanandas skull, den främsta av alla experter på pilgrimsvägar till Kailas, och han hade förekommit här så sent som 1981, när vägen till Kailas åter öppnades för hinduer för första gången på 22 år. Han var då 88 år gammal och kunde alltså knappast väntas leva ännu idag.

Emellertid var han ganska väl känd fortfarande, men ingen visste något om hans ändalykt. Om pilgrimsrutten fick jag dock den informationen, att den fortfarande fungerade och var öppen men bara för hinduer. Vårt enda sätt som västerlänningar att komma till Kailas är alltså genom dyra sällskapsresor som "*Läs och Res*" eller den klassiska metoden att maskera sig, förse sig med förfälskade dokument och i hemlighet ta sig över gränsen, en metod som fungerar, om man bara har rätt vilja och inställning. Johannes har alltid klarat sig med den metoden.

Ej heller kunde man från Pithoragar ta sig in till Nepal fastän gränsen bara var tre mil åt öster. Man måste ha formellt nepalesiskt visum innan, eller man möttes av utvisning direkt. Även om man har visum ligger första möjliga gränsövergång mot Nepal femton mil söderut vid Tanakpur, om man inte väljer att smuggla sig förbi Tinkelpasset längst i norr vid Lipu Lekh, det fatala passet mot Kailas, i vars närhet de sista 40 frihetskämparna för Tibet massakrerades genom förräderi och bakhåll.

För övernattning hänvisades jag till the Tourist Bungalow utanför staden, ett hyfsat, billigt och drägligt ställe för bara 30 rupier. Men mitt ärende i Pithoragar var slutfört, och det kändes bäst att återvända till Almora, fastän det varit vettigast att stanna i Pithoragar över natten och följande morgon fortsätta österut via järnvägen i Tanakpur.

En ung man med jeep ställde sig till mitt förfogande för 600 rupier. Jag erbjöd 300, varefter kompromissandet slutade vid ett avtal om 350. Men resan var såpass tacknämlig och oförglömlig i det trolska eftermiddagsljuset med flera underbara teraster och till och med litet mat med rom (42,8% av det indiska märket "James Bond") att jag gav honom 400. Det var ju ändå en sträcka på 12 mil genom världens vackraste landskap, som med sina tusenetersraviner och tornande berg i den varma kvällssolen flöt förbi som en överklig drömvärld närmast lik kinesiska sago- och ideal-landskap...

del 5 : *till Darjeeling.*

Knappt hade jag åter kommit till hotellet i Almora så ringde Tony - från Pithoragar. Han hade hört att jag åkt dit och följt efter i blind optimism och troskyldighet. Han är världens bästa reskamrat och godheten själv men är kanske något för god för denna världen. I mina meddelanden hade jag med flit underlåtit att meddela honom om min resa till Pithoragar just i hopp om att jag skulle hinna tillbaka därifrån till Almora till kvällen. Och så följer han paniskt efter och ställer till så att vi reser om varandra, så att vi förlorar ännu mera tid....

När han nu ankommer i morgon bitti hoppas jag vi genast kan ta bussen ner till Haldwani för att sedan direkt ta tåget mot Siliguri och Darjeeling. Dess värre finns det nu små chanser kvar att vi hinner uppleva Nepal under denna resa.

Tonys historia

Det var inte helt lätt att hitta ner till ashramet Haidakhan från Naini Tal. Först var det två timmar med buss tillbaka ner till Haldwani, och därifrån var det tydligen sedan 36 kilometer kvar. Jag fick ta taxi, vilket tog två timmar och kostade 350 rupier. Sedan fick jag gå resten. Det tog två timmar med bärare.

Det låg helt ute i ödemarken, och det fanns ingen civilisation i närheten. Men till detta ställe kom det folk från hela världen för att studera Babajis andningspedagogik. Där fanns till och med en svenska, som just kommit och som skulle stanna till långfredagen.

Babaji var en mästare som uppenbarade sig som från ingenstans vid 18 års ålder för att sedan sprida sitt budskap tills han lika spårlöst försvann igen vid 30 års ålder.

Han skall ha ascenderat (alltså gjort en himmelfärd) och därefter precis som Jesus uppenbarat sig på flera olika ställen för olika lärjungar samtidigt. Vid ett tillfälle genomförde han en 45 dagars fasta utan något att äta eller dricka på det heliga berget ovanför Haidakhan. Han har också gjort en autentisk kasettbandinspelning innan han försvann 1984, som jag köpte ett exemplar av för 250 rupier (drygt 60 kronor).

Att bli initierad i mysterierna på denna plats var en upplevelse. Jag fick klä mig i det indiska höftskynket och blev målad i pannan. Emellertid förekom det även en del egendomligheter. Mer än hälften av gästerna på detta ställe var tobaksrökare, och det varnades ängsligt för stölder. Man måste låsa in och fast sitt bagage med hänglås, då tydligen många gäster från utlandet här blivit rånade av ortsbefolkningen - ej av personalen på ashramet.

Ett indiskt ashram är ett kombinerat kloster och värdshus, och ofta sysslar det även med hjälpverksamhet. Ej sällan är ett sjukhus kombinerat med ett ashram. Det är en helig plats med strikta ordningsregler, och jag fick akta mig noga för att visa min whiskyflaska. Allt innehav och inmundigande av alkohol var strikt förbjudet medan man dock tydligen fick röka. Att bo och äta på stället var inte dyrt, utan priserna var måttliga.

Efter att ha varit med om alla de intressanta ceremonierna och en övernattningsinleddes jakten på Christian. Han hade lämnat mig tre telefonnummer till tre hotell i Almora av vilka han lovat att uppsöka ett. Dessutom hade vi båda telefonnumret till hotellet i Naini Tal som en extra ofelbar livlina, om inget av de tre hotellen skulle finnas kvar. (Hotelluppgifterna och deras telefonnummer var åtta år gamla.)

I Almora tog jag in på hotellet närmast busstationen. De var mycket hjälpsamma där och ringde runt till de tre hotellen. Christian fanns inte på något av dem, och inget hade något meddelande. Då ringde jag till Naini Tal. Samma besked där: inget meddelande. Det var torsdag kväll, och jag var konfunderad.

Följande dag bröt jag min fasta och tog in på en restaurang. Värden där var mycket hjärtlig och visade sig veta allt om både Christian och mig. Han hade bott på hotell Savoy och idag (fredag) rest till Pithoragar. Han skulle inte komma tillbaka.

På hotell Savoy fick jag samma besked: Christian skulle inte komma tillbaka. Där hade han lämnat ett meddelande åt mig med troliga hotell i Kathmandu och Darjeeling uppskrivna. Detta bekräftade för mig att han inte skulle komma tillbaka till Almora. Det var fredag morgon, och jag begav mig genast efter honom med buss till Pithoragar.

Där tog jag på nytt in på ett hotell som ringde runt till alla andra för att spåra Christian. Till slut kom det besked från Tourist Bungalow: Christian var på väg tillbaka till Almora.

Jag ringde till hotell Savoy i Almora och berättade detta för värden. Han blev mycket häpen. Det fanns ingen buss tillbaka till Almora för mig den dagen, utan den första skulle gå klockan 5 följande morgon.

På kvällen klockan 8 ringde jag åter till Savoy i Almora och fick äntligen tala med Christian. Han hade kommit fram några minuter innan. Äntligen! Allt klarades upp, och han lovade invänta mig klockan 11 följande morgon (lördag).

Enligt Christian är vi nu försenade två dygn, men det var besöket i Haidakhan värt - åtminstone för mig. Jag hade inte velat vara utan det.

Kommentar till Tonys historia: Hela Haidakhan-äventyret var ett höggradigt risktagande från Tonys sida. Ingenting är lättare i Indien än att fastna i ett trevligt ashram, och därför har jag aldrig besökt något ashram. Tony bekräftade själv att stöldrisken varit överhängande, och han hade kunnat bli av med åtskilligt. Beklagligt var dock att våra överenskomna kommunikationslinjer inte fungerade. Fastän jag lämnat ett skriftligt meddelande åt Tony på det tredje hotellet i Almora förnekade detta att det fått något meddelande. Sämst hade den "idiotsäkra livlinan" hotellet i

Naini Tal fungerat: fastän jag ringt dit två gånger förnekade det inför Tony rätt upp i ansiktet att det fått något meddelande.

Både till restaurangvärderna i Almora och min hotellvärd hade jag sagt att jag ämnat försöka återvända från Pithoragar till Almora till kvällen. De hade båda svarat: "*Impossible!*", och utgående från att det faktiskt var omöjligt hade de båda sagt till Tony att jag inte skulle komma tillbaka. Tyvärr, i detta fall, är ingenting omöjligt i Indien.

Som Tony sagt i telefon från Pithoragar dök han upp i Almora klockan 10 följande morgon efter en fem timmars bussresa. Han hade haft en glad tid i Pithoragar, träffat flera mycket trevliga människor och till och med bjudits att delta i ett omfattande bröllopsfirande, som tydligen hela landskapet hade deltagit i - jag hade upplevat flera festprocessioner för denna tilldragelse redan under samma eftermiddag. När vi återförenats och rätat ut alla frågetecken och mysterier bröt vi omedelbart upp med buss mot Haldwani-Kathgodam.

De två förlorade dyggen fick oss att sätta kurs direkt mot Darjeeling, varför vi lämnade Nepal därhän tills vidare. Denna långa etapp från Kathgodam till Darjeeling var på sitt sätt resans mest anmärkningsvärda genom att den inte hade kunnat fungera mera perfekt. Vi lämnade Kathgodam med tåg 23.00 den 11.2 och nådde fram till Barauni 1066 kilometer därifrån följande natt klockan 02.00. Tåget var då 1 1/2 timme försenat, men likaväl väntade det tåg vi skulle fortsätta med snällt på oss i Barauni och avgick minuten efter att vi kommit på. Detta tågbyte var det snabbaste under hela resan. Sedan nådde vi fram till Siliguri klockan 10 på morgonen (13.2) och fick genast en buss till Darjeeling.

Det hotell jag hade önskat bo på hade tyvärr stängt för säsongen, då det var lågsäsong. I stället hamnade vi på ett tydligen tibetanskt skött hotell som hette Kedeling och som var idealiskt. Från takterrassen hade man utsikt över hela staden, vi kunde duscha i varmt vatten för första gången sedan Simla (12 dagar tidigare), och vårt värdfolk var det bästa tänkbara. Jag kände mig genast mera hemma i min främsta indiska hemstad än någonsin.

del 6 : *Kalimpong.*

Den följande dagen (tisdagen den 14 februari, St. Valentine,) ville Tony ta det lugnt i Darjeeling, bekanta sig med staden och göra affärer, medan jag ville till Kalimpong. Det var alltså bäst att vi åter separerade, då Kalimpong inte nämnvärt intresserade Tony. Själv hade jag vid tidigare Darjeelingbesök ignorerat Kalimpong, fastän jag befunnit mig i närheten, men efter vad jag läst om orten med dess speciella status på 60-talet (fullt av spioner och tibetanska flyktingar) var jag nu nyfiken på dess karaktär idag.

Föga anade jag ännu på måndagen att mitt besök i Kalimpong skulle bli resans troligen viktigaste anhalt. Vid tidigare Darjeelingbesök hade jag ignorerat Kalimpong, fastän jag befunnit mig i närheten, men efter vad jag läst om orten med dess speciella status på 60-talet (fullt av spioner och tibetanska flyktingar) var jag nu nyfiken på dess karaktär idag. Vad som väntade mig fick jag först ett hum om när jag på tisdag morgon besökte Darjeelings postkontor och till min häpnad fann väntande meddelanden till mig från Johannes och Kim.

Intet hade hörts från dem före min avresa från Skandinavien, och det sista jag hört från dem tydde på att Johannes kanske kunde träffa mig om jag kom till Tawang eller Imphal (öster om Bhutan) och Kim om jag kom till Calcutta. På grund av reseförseningen var både Assam och Calcutta uteslutna, varför jag knappast hade väntat mig att få se någon av dem.

I meddelandet från Darjeeling hade Johannes formulerat sig med typisk lakonism: "Vi väntar på dig hos the Missionaries of Charity strax nedanför Mangal Dham i Kalimpong, stadens mest vräkiga, grälla och moderna byggnad. *You can't miss it.*"

Redan när man nalkades Kalimpong med jeep förekom det reklamplakat för ett besök i detta Mangal Dham i Kalimpong. Av plakaten framgick det att detta skrytbygge skulle vara skärt till färgen.

Att hitta detta "Missionaries of Charity" i Kalimpong var dock inte lätt. Mangal Dham stack en i ögonen från början, men det var inte lätt att finna rätta vägen dit. När jag slutligen kom fram till "Missionaries of Charity" visade det sig vara ett komplex av byggnader djupt skyddade av underbar trädgårdsgrönska, där kärnbyggnaden var ett kristet-hinduiskt tempel av sällsamt harmonisk skönhet. Jag upplevde faktiskt ingen vackrare byggnad i Kalimpong.

Att åter träffa Johannes efter 15 månader var emellertid något av en chock, ty han såg ut som om han hade åldrats lika många år. Hans ansikte var plötsligt fullt av skåror snarare än rynkor, han hade tacklat av åtskilligt, och ögonen var blodsprängda och tydde på kronisk överansträngning. Han hade haft en hård vinter i Kham.

"Vad du skriver om att kineserna har gjort i Tibet med utplacering av kärnvapen för att kunna hota Indien och Ryssland och därför förstört alla kloster är ingenting mot vad de har gjort i Kham. Av de tolvhundra tusen tibetaner som bevisligen mördats av kineserna var mer än hälften från Kham. I detta Tibets vackraste land har de ägnat sig åt systematisk folkutrotning som vida överträffar vad tyskarna gjorde i Polen. Likvidering av alla tibetaner till 80-90 procent hörde till det program som konsekvent genomfördes med den påföljd, att alla tibetaner är utrotade från halva Kham. Ingen bygger upp de talrika förstörda klostren, vars ruiner i stället utplånas eller byggs på med någonting annat och särskilt fängelser. I de tibetanska städerna i Kham är tibetanerna i minoritet idag vanligen i omkring 5-15 procent eller mindre. Och alla dessa städer var helt tibetanska för 40 år sedan. I den största staden Chamdo är tibetanerna reducerade till ett fattigt ghetto i centrala staden. Vad kineserna envisast av allt tycks framhärda i att vägra tillåta tibetanerna är vanliga mänskliga rättigheter."

Han försvarade dock Nehru i den politiska Tibetdebatten:

"Nehru gjorde det enda han kunde göra. Det enda hinduerna är bra på är religion, fred och konstruktivitet. De blir galna ibland, men det går snabbt över, och konstruktiviteten tar alltid överhanden. Nehru kunde inte kriga mot kineserna, men han kunde lägga en stabil grund för konstruktivt arbete för den tibetanska saken för så länge det behövdes. Du har själv upplevat Dharamsala och Mussoorie och känner nu tibetanerna i Darjiling och Kalimpong. Deras konstruktivitet är oemotståndlig, och all ondska försvinner inför den. När Kina angrep Indien 1962 blev det det hårdaste slaget för Nehru i hans liv, ty därmed slogs den förhoppningen sönder för honom att Indien skulle kunna klara sig oberoende av västvärlden med Kina som lika oberoende och suverän kollega och parhäst. Den största besvikelsen med Kinas förfall till barbari och krig var att Nehru därmed tvingades nedlåta sig till att be Amerika om hjälp och åter bli beroende av västvärldens odrägliga överlägsenhet."

Vi tog en lång promenad tillsammans, men Johannes följde oss bara till det första klostret, ty han var mycket trött.

När Kim och jag fortsatte på egen hand förklarade Kim hans tillstånd för mig:

"Den första Khamresan klarade han bra, men efter den andra hade något gått sönder inom honom. Han sover nästan aldrig, och när han sover, sover han aldrig gott. Vi är mycket glada att du kom hit. Vi räknade med det, och nu kan vi lugnt återvända till mer hemkära ställen som Dharamsala och lämna Kham bakom oss. Det är vad han behöver just nu."

Kim menade att Johannes helt enkelt hade misshandlat sin kropp med att envisas med att hålla på som vanligt vilka påfrestningar han än utsattes för. Det var inget fel på Johannes i själen, tvärtom var hans hjärna klarare och mera målinriktad än någonsin, medan dock Khams lidanden etsat djupa skårar i hans ansikte, förfinat hans lemmar och förtunnat hans hår, som ej längre var lika rikt, medan endast hans fina näsa blivit ännu mera markant.

Min guidebok berättade om Kalimpong att det tibetanska klostret var oändligt fallfärdigt medan det bhutanska var i otroligt gott skick. Det förhöll sig tvärtom. Det bhutanska var mycket förfallet och gjorde ett närmast dekadent intryck med sina många erotiska fresker som flagade bland ruinerna, medan mitt besök i det tibetanska innebar en underbar avkoppling i en perfekt miljö. Där förekom en ung polack som var mycket engagerad i den tibetanska fredsmarschen från Delhi via Kathmandu till Lhasa med början den 10 mars, vi hade mycket att tala om, men han höll låda mest. Han är aktiv i Regnbågsrörelsen, som är intimt förknippad med Greenpeace.

Den mest uppbyggliga upplevelsen var dock av den tibetanska skolan, som på håll såg ut som ett finare kloster. Därifrån tog jag mig upp till den engelska minneskyrkan, som tronar över hela staden, och sedan var det att finna sig ett ekipage tillbaka till Darjeeling. Jag hade lovat min reskamrat att komma tillbaka till kvällen, och Johannes hade påpekat vikten av att jag höll mitt ord, hur välgörande det än hade varit att tillbringa natten hos mina vänner i Kalimpong.

Tony hade hela resan sett fram emot att få träffa Johannes, men tydligen ville ödet annorlunda. Johannes frågade mig en del om Tony, framför allt vad som mest dragit honom till Indien, och jag berättade om Tonys besök i Haidakhan och hans intresse för Babaji. Johannes sade ingenting till detta, och ämnet togs inte upp igen.

Att komma från Kalimpong visade sig dock inte vara så lätt, som om staden med våld ville hålla mig kvar. Den sista bussen och passagerarjeepen hade gått klockan tre, och ingen taxi eller jeep ville ta mig för mindre än 600 rupier. Det är mycket pengar i Indien för bara sex mil. (Min chaufför i Pithoragar tog mig 12 mil längs mycket farligare vägar för bara 350.) Att övernatta hade varit det mest vettiga, men jag ville inte göra Tony orolig eller ytterligare försena vårt program. Till slut fann jag en taxi för 500.

Visst var Kalimpong en spännande och sevärd stad med sina många kloster och heliga institutioner, (Mangal Dham vågade jag dock inte nalkas för nära,) dess vackra läge och dess mer ursprungliga folkliv än Darjeelings mer anglofierade. Dess storhetstid på 60-talet som spion- och flyktingstad var förbi, men likväl hade resans kanske viktigaste punkt träffats där i och med det oförmodade mötet med Johannes och Kim.

(När detta publiceras fem månader senare vet vi, att "Missionaries of Charity" i själva verket är den organisation som Moder Teresa av Calcutta startat med förgreningar över hela södra Asien. Johannes valde efter mitt besök att förbli i Kalimpong, där de kristna institutionerna var många med till och med en berömd jesuitskola, och vad jag vet är han kvar där än med eller utan Kim. Den unge polacken i det tibetanska klostret följde mig sedan till Sikkim och Darjeeling, han skulle stanna i Indien till april och lovade ta kontakt med mig från Polen i april, vilket han dock inte har gjort. Han kanske stannade kvar i Indien, där han redde sig väl.)

del 7 : Sikkim.

Redan på väg från Darjeeling till Kalimpong hade bussen kört in i dimbälten av osedvanlig tjockhetsgrad, och även om jag hade vackert väder hela dagen i Kalimpong höll det inte till kvällen. På tillbakavägen till Darjeeling började det regna, och när vi nådde Ghoom var det ren storm med både tjocka och regn, så att min taxi körde fast i tågspåret, vilket det tog tid och bekymmer att växla ut sig från. Men under natten kom stormen.

Det blåste så att fönstren skakade samtidigt som det ösregnade kraftigt, så en utflykt till Tiger Hill klockan 4 på morgonen för att uppleva soluppgången blev det knappast tal om.

Morgonens väderskådespel var sedan tämligen dramatiskt med hela Darjeeling svävande på moln medan dock det snart började regna. Resan till Gangtok och Sikkim var turvis regnig och molnig men utan några solskymtar. Regnet tilltog när vi nådde Gangtok och tilltog ytterligare medan vi var där. Vi var alltså inregnade i Gangtok. Av alla ställen att vara inregnad på under en lågsäsong måste väl Gangtok vara ett av de allra minst tacknämliga, då där finns så mycket att se och då det är så berömt för sina sköna omgivningar. Att ge sig ut i ösregn för att söka upp intressanta kloster och tempel på kulltoppar med sköna utsikter - kort sagt, fiasko.

Desto mera njöt vi i stället av dess restauranger och konditorier. I Kalimpong igår hade jag inte hunnit äta någonting på hela dagen, så det var synnerligen positivt att kunna ta den skadan igen i Gangtok med *momos* och *chowchow*, *laddus* och andra läckerheter bland trevliga människor i pittoreska miljöer - Gangtok är tämligen litet fortfarande och har en befolkning på kanske 25,000.

En del intressanta omständigheter förelåg beträffande vår ansökan om tillstånd till att få besöka Sikkim. I vår ansökan måste vi skriva under att vi inte ämnade försöka ta oss in i Bhutan, Nepal eller Tibet från Sikkim. Denna detalj intresserade Johannes. Han menade att det tydde på två saker: dels var det fullt möjligt att ta sig in i Tibet, Bhutan och Nepal från Sikkim, och dels var det folk som gjorde det.

Fastän vi ansökt om bara en dags uppehållstillstånd i Sikkim tilläts vi formellt i dokumentet att besöka även avlägsna utposter i Sikkim som Rumtek, Phodang i norr och det svårtillgängliga Pemayangtse längst i väster rakt söder om Kanjenjunga (40 km). Detta är värt att lägga på minnet inför framtiden: dessa platser är väl värda att besöka.

Beträffande Tibet framlade jag även för Johannes mina två resemöjligheter senare under året i juli och i september till Kailas. Han svarade med att avråda från alla sällsкаpsresor till Tibet så länge Kina behärskade landet. Han tillade även: "Du reser bäst ensam. Din resa nu med Tony är ett intressant experiment, och jag hoppas du låter mig få veta summan av det. Men jag tror att du reser friare, billigare och får mera gjort på egen hand."

Visserligen hade jag utan Tony kunnat vara friare, improvisera mera och resa rationellare, men Tonys sällskap har medfört en anmärkningsvärd fördel som har haft högsta moraliska betydelse. Vi har kunnat tala svenska med varandra. När jag rest ensam i Indien har jag alltid varit prisgiven åt andras godtycke som kunnat tala hindi, bengali, nepali, tibetanska, tamil och andra språk utan att jag förstått ett vittent. Med Tony har jag kunnat tala svenska högt över hela Indien utan att en enda mänska i denna världens största demokrati har begripit ett ord av vad vi har sagt.

Nu var vi i Gangtok på strövtåg i en av Indiens vackrast belägna städer på jakt efter dess sevärdheter, som var stängda under lågsäsongen och som inte ens syntes för dimman och regnet; och det var en betydande fördel att kunna diskutera dessa frustrationer utan att någon sikkimes kunde förstå vår besvikelse. Frågan var vad som var bättre: att sitta på hotellrummet och frysa eller att gå ut i regnet.

- Vad gör en våt västerlänning i Gangtok?

- Fryser.
 - Vad gör han då i Gangtok?
 - Ser på regnet.
 - Varför kommer han hela vägen till Gangtok bara för att se på regnet?
 - Därför att han inte kan komma längre bort.
- Man kan kalla det hela en tröstlös regndebatt i Gangtok.

del 8

När vi återkom till Darjeeling efter den tröstlösa regndebatten i Gangtok fick vi dagen därpå veta att det under vår våta dag i Gangtok hade varit världens bästa väder i Darjeeling. När vi kom dit blev det givetvis sämre.

I Darjeeling mötte oss nästa problemkris. Vi var tvungna att telefonera till Delhi för att konfirmera vår hemresa för att säkert få plats på flyget, och när vi försökte göra detta befanns det, att hela Indien för tillfället led av en telefonstrejk. Hur länge den skulle pågå visste ingen. Detta ingav Tony en viss panik, då han nödvändigt måste vara tillbaka i Sverige en viss dag för sin utbildnings skull. Vi beslöt att försöka ringa på nytt på fredagen.

Vi steg upp klockan 4 för att bege oss till Tiger Hill och uppleva soluppgången över Kanjenjunga och Himalaya där, och just när det skulle till att bli en soluppgång började en kall vind blåsa upp mörka moln från söder som täckte in oss i fullkomlig dimma, så att ingen såg någonting utan bara frös - det var minusgrader. Åter hade ett soluppgångsbesök på Tiger Hill slutat i fullständigt fiasko. Ändå hade det varit stjärnklart och fullmåne.

Emellertid klarnade det upp på vägen ner, och Tony fick uppleva Kanjenjunga i hela dess majestät från det berömda Ghoomklostret, medan jag tog en annan vandringsväg åt öster i sällskap med en sällsamt hurtig holländare, som hade cyklat till Darjeeling och ämnade cykla till Kathmandu. Jag rekommenderade honom att cykla förbi Kalimpong och Gangtok på vägen, vilket han gärna skulle göra.

En annan äldre europeé som var med om fiaskot på Tiger Hill och undrade: "Vad har jag gjort för att förtjäna detta?" var från Slovenien och hade bott länge i Kathmandu. Han ansåg att staden var helt förstörd av turismens oundvikliga slagg-tross kapitalistisk hänsynslöshet och smaklöshet, medan han rekommenderade ett besök i Pokhara, som ännu inte skulle vara helt förstört.

Av annan mening var min vän Alex, min Nepalexpert på hotell Shamrock, en rödhårig irländare som kunde hela Himalaya och all dess litteratur utantill. Han hävdade att Nepal fortfarande var livsfarligt och att det varje år försvann omkring 35 turister spårlost, som oftast blev rånmördade genom halshuggning och vars lik hastigt smusslades ner i okända gravar i djungeln. Nepals myndigheter förtiger detta faktum och sopar den härresande statistiken under mattan och förnekar bestämt att alla dessa 35 försvunnit genom andras förvållande och ej genom sitt eget. Saken torde bli svår att utreda närmare.

För övrigt kommer kungen väl överens med det kommunistiska parlamentet då han vet att han när som helst kan upplösa det och då han har militären bakom ryggen. Emellertid stöds parlamentet av den impopulära polisen, så han föredrar att inte upplösa parlamentet, för att undvika inbördeskrig.

Tony beslöt att lämna mig för att resa till Delhi och försäkra sig om att vi kom med flyget hem. Själv var jag övertygad om att vi skulle göra det trots alla Indiens telefonkaosstrejker och även utan kraftfulla insatser från Tonys sida, och jag ämnade inte låta en indisk telefonstrejk förstöra mina sista dagar i Indien. Jag hoppades att Tony snabbt skulle få ordning på saken så att han sedan åtminstone skulle få kunna unna sig ett besök i Agra och Taj Mahal före avresan; medan jag själv ämnade ta det

lugnt, spara Nepal och besöka Buddhagaya före återresan till Delhi, och jag beklagade att Tony skulle gå miste om detta.

En annan som beklagade att Tony försvann var min gamle vän Sri Ram. Just när vi återvänt från Gangtok dök han upp på Ladenla Road, och jag bjöd genast honom och Tony på te och indiska bakelser. Återseendet var hjärtligt, och Sri Ram smickrade mig med att mena att jag betedde mig precis som en hindu. Inte sedan han var barn hade han blivit bjuden på te och bakelser.

Jag hälsade på hos honom samma kväll och lovade då att ta Tony med mig följande kväll, men följande kväll hade Tony då tyvärr åkt.

Sri Ram bor kvar med sin fru i sin eländiga 16-kvadratmetersbostad (ett rum) med grått cementgolv och kokplatta på golvet som kök, en säng och resten bara böcker. Han fortsätter att skriva sina små filosofiska berättelser och reflektioner, som alltid är lika intressanta och välfunna. Han har ju gått (till fots) genom hela Indien från Kathmandu till Trivandrum och från Amritsar till Assam och lärt känna sitt land och folk från ett mycket nyktert perspektiv, bland annat från fängelset.

Om hans bostad är jämmerlig har han dock utanför husknuten världens vackraste utsikt över Darjeeling och Kanjenjunga, då hans bostad är högt belägen alldeles under Fredspagoden. Detta märkliga buddhistiska vita tempel med gyllene Buddha-statyer i naturlig storlek är väl Darjeelings främsta sevärdhet. Den invigdes den första november 1992 (två veckor innan jag kom till Darjeeling för första gången) och heter Fredspagoden då den är en manifestation av den japanska buddhismen, som förkastar allt krig och i synnerhet all hantering med atombomber. Man erinrar sig apropå detta, att Japan och Tyskland idag har världens starkaste ekonomi och att de ensamma bland stormakter ej sysslat med kärnvapen, medan Sovjetunionen och Kina körde sin ekonomi och utvecklingsmöjlighet i botten med att paniskt skaffa kärnvapenarsenaler, England förslösade sin obetydliga vinst av andra världskriget på samma sätt, medan egentligen endast USA hade råd med det.

Så mycket hände i Darjeeling under mina korta dagar där, så många nya intryck och impulser samlades, att det är omöjligt att återge dem alla. Men man spekulerar i att öppna en bussförbindelse mellan Darjeeling och Lhasa (via Gangtok och Gyantse) vilket man är särskilt intresserad av just i Sikkim, då denna väg är den historiskt äldsta och mest använda handelsvägen mellan Indien och Tibet. Man kan kalla den Tibets pulsåder eller navelsträng från det religiösa moderlandet Indien. Ivern att öppna denna väg från indiskt och sikkimesiskt håll illustrerar Johannes bestämda åsikt, att "något gott och konstruktivt för Tibet kan bara åstadkommas från Indien".

Roligt var det att se att Darjeeling hade ryckt upp sig något. Betydande förändringar hade ägt rum. Man planterade skog för fullt, det 1987 ödelagda Hotel Mount Everest hade man börjat restaurera liksom det lika illa medfarna Röda Kors-huset, man såg fler turister (européer och anglosaxare) där än någonsin, och järnvägens berömda Patasia-loop (där järnvägen slår ögla på sig själv) hade snyggats upp och gjorts till en park med belysning och minnesmonument. Darjeelingborna hade plötsligt blivit måna om sin stad bland molnen och nu definitivt kommit över och ifrån oroligheterna 1987.

En märklig episod: när jag återkom från Tiger Hill mötte jag i Ladenla-backen ett bedrövligt par med rödgråtna ögon som kommit från Gangtok, råkat illa ut i Darjeeling och nu saknade medel att ta sig tillbaka till Gangtok. Jag ville ge dem en tia, men de vägrade ta emot den då de bara behövde 50 rupier. Jag sade att jag inte hade så mycket pengar på mig, men om de väntade på mig på samma ställe skulle jag hämta pengarna på mitt hotell. Jag gjorde så, och när jag kom tillbaka var de försvunna.

När jag berättade detta för Tony frågade han: "Hur vet du att de inte var äventyrare?" Det visste jag naturligtvis inte, och jag nämnde för Tony att jag visst haft 50 rupier på mig vid tillfället men velat pröva paret.

När jag berättade episoden för Sri Ram på kvällen och beskrev paret, sade han, att han kände dem mycket väl. Ibland är det Gangtok de vill ha pengar för en hemresa till, och ibland är det Kathmandu. De hade inte stannat kvar och väntat på mig den morgonen då de alltid måste flytta på sig då många känner igen dem och är bekanta med deras knep - egentligen alla utom turisterna. Sri Ram sade mycket träffande: "Teater är ofta mer övertygande än sanningen."

Nästa dag mötte jag samma par på nytt men uppe på The Mall på toppen av staden. De var fortfarande lika bedrövliga och rödögda, då det var så synd om dem. Jag ursäktade mig igen med att jag inte hade 50 rupier på mig, men denna gång erbjöd jag mig inte att gå till mitt hotell och hämta.

I nästa avsnitt tar vi farväl av Darjeeling för att bege oss till Buddhagaya.

del 9.

På tal om Sikkim, så förekom där en frenetisk aids-kampanj, då det fanns skyltning om nödvändigheten av kondom och steriliserade kanyler inte bara i varje kvarter och vid varje gathörn utan på nästan varje hus. Jag frågade Alex om aids-situationen i Nepal, och han berättade, att aids i Indien och Nepal och Sikkim huvudsakligen spreds av lastbilschaufförer, som kör överallt, övernattar hos prostituerade överallt och tar med sig sjukdomen hem till sina byar. Även de prostituerade bär med sig sjukdomen hem till sina byar, och från Nepal importerar Indien många glädjeflickor till Bombay, som sedan reser hem rika till Nepal och för med sig sjukdomen...

Min sista morgon i Darjeeling gick jag ner till klostret i Ghoom för att försöka ta mig upp till stupan. Det visade sig lönlöst, ty dimman belägrade ånyo hela Ghoom, så att man inte ens såg var man satte sin fot. En uppklättring under sådana omständigheter på lerig mark nästan lodrätt uppåt var därför knappast att rekommendera. I stället mötte jag en annan grupp människor på väg tillbaka från soluppgången vid Tiger Hill. De såg tämligen medfarna ut, ungefär som en återvändande sydpolsexpedition utan att ha hittat sydpolen. En engelsk dam, som sludrade svårt på grund av frusna käkar, berättade, att de hade fått se solen och Kanjenjunga i precis två sekunder innan allting blev rå tjocka - "tillräckligt för att få en uppfattning av Kanjenjunga, men inte tillräckligt för att utflykten skulle ha varit värd sitt pris," - jag kom genast ihåg minusgraderna, den mördande råa tjockan, trängseln och det kroniska frysandet klockan fyra på morgonen, och allt för att få se ett berg i exakt två sekunder. Jag tänkte på Alex erfarna råd: "Moln kan man även se från Darjeeling."

Som resällskap från Darjeeling hade jag ett intressant och mycket avslappnat amerikanskt par från Boston, Massachusetts, som var i färd med att resa omkring under ett års tid. Sedan skulle de bestämma var de skulle bosätta sig, men det lutade åt Arizona. De hade alltså ingen adress under resan och var helt omöjliga att få kontakt med för andra under sin resa. På Alex' rekommendation delade vi på en jeep ner i stället för att ta bussen, vilket förkortade nedresan med hälften tidsmässigt och var dessutom bekvämare medan den högre kostnaden var obetydlig. Tony hade åkt ner på samma sätt.

Emellertid följde nu kanske resans värsta kapitel. Ingen res-etapp, och inte ens de tolv timmarna upp till Joshimath och ner igen, var så påfrestande som resan till Buddhagaya.

Det började med en tågolycka strax efter Siliguri, som ledde till att mitt tåg till Patna försenades 10 timmar. Jag hade räknat med att komma till Patna i gryningen för att utan problem kunna ta bussen därifrån direkt till Gaya och Buddhagaya (11 mil) och komma fram ännu på morgonen. I stället kom tåget fram klockan 14, och den överbelastade buss, med dubbelt så mycket passagerare på taket som i bussen, som jag hamnade på, gick bara halva vägen. Den stannade i Jahanabad, där just fyra parlamentsledamöter (Kongresspartiet) hade mördats dagen innan, och stället var okänt för sin kriminalitet. När vi kom dit (halv fem) hade det redan börjat skymma, och Alex hade särskilt varnat mig för att resa i Bihar efter solnedgången, då ingen del av Indien var farligare än Bihar. Ingen hade varnat mig för detta oönskade bussbyte, och fortsättningsbussen gick från en annan busstation i andra ändan av staden, vart jag måste gå och söka mig fram. Mest orolig var jag för att komma fram till Buddhagaya för sent för att träffa mina vänner. Men i denna prekära situation var jag glad för Tonys skull att han inte var med. Dessa bussar var de mest primitiva på hela resan och hade utgjort en mardröm för Tony med sina långa ben. Tåget från Patna till Gaya, 10 mil som tar fem timmar, utgör rena skräckresan, då tåget saknar belysning och bara har tredje klass, men bussförbindelsen är ännu värre.

Emellertid slutade allting väl: inte ens jag, denna vilsna skandinav med tungt bagage på vandring i Indiens kriminellaste stad sökande efter en obefintlig busstation i skymningen, fick halsen avskuren denna gång. När jag efter klockan åtta irrade omkring i mörkret i Buddhagaya på jakt efter mat kommer plötsligt en man fram och skakar hand med mig. Han hade känt igen mig genast efter 15 månader. Det var min kollega, M. Shahabuddin, redaktör för tidskriften "Sambodhi", som talade en utmärkt engelska och även arrangerade resor tillsammans med sin bror. Vi hade ett långt samtal under kvällen där också hans medredaktör var närvarande och diskuterade ingående den tibetanska frågan och den kinesiska med den väldiga stupan Mahabodhi vid Buddhas Diamanttron upplyst ett stenkast utanför hans fönster.

Vad som förvånade mig mycket var att Nehrus anseende i Indien är praktiskt taget lika med noll, och det beror uteslutande på hans tibetanska misstag. Han var den förste i världen som erkände kommunist-Kina 1949, han trodde uppriktigt på Maos Kina som en konstruktiv samarbetspartner, varför han inte ville ge Tibet något stöd 1950, och så följde ockupationen av Tibet med våld 1959 och Kinas invasion i Indien på två fronter 1962, vilket krig Indien förlorade. Resultatet blev att Nehru förlorade ansiktet totalt, och han lyckades aldrig reparera förlusten. Han förlorade det främst inför hela Indien, och Indien förlät honom aldrig. Åtminstone är den vanligaste attityden mot honom från indiskt håll fortfarande rent förakt. Det ska till en sådan som Johannes för att försvara honom. I Buddhagaya bodde jag på resans billigaste hotell för 50 rupier och njöt av att besöka alla de olika tibetanska, thailändska, japanska och bhutanska templen och klostren, men de tibetanska är alltid de vackraste. Inträdet till den stora Mahabodhi-stupan är numera fritt, och man behöver inte längre lämna skorna utanför området. Det räcker om man tar av sig dem strax utanför själva stupan. Däremot måste man betala 5 rupier om man ämnar fotografera.

Emellertid är klostren och templen i Buddhagaya så talrika, att om man vill besöka alla de viktigaste blir det ett oändligt avtagande och påtagande av skor. Knäppkängor avrådes därför ifrån, medan vanliga tofflor och sandaler utan remmar är det enda vettiga och praktiska.

del 10.

Förvånansvärt många västerlänningar förekom i Bodhgaya, när jag var här förra gången var jag nästan ensam, och endast Darjeeling har under resan hittills haft mer västerlänningar att uppvisa.

De flesta förekom dock i Agra. Tåget från Delhi till Agra var packat med väldiga turistgrupper (c:a 50 i varje grupp) från Japan och Tyskland. Det märktes att denna tåglinje var turismens kroppspulsåder i Indien, ty tåget var snabbt, det tog två timmar från Delhi till Agra när samma avstånd (20 mil) normalt tar fem timmar i Indien, och en riktig frukost ingick i resan.

Även Taj Mahal var sig likt trots vissa skillnader. Numera får man inte fotografera i närheten av mausoléet, och man måste ta av sig skorna innan man bestiger terrassen. Inträdet har höjts från 2 rupier (50 öre) till 10:50 (drygt 2:50 kronor) vilket kan anses som fullt berättigat. Men den största skillnaden från förra gången var att jag denna gång var ensam med Taj Mahal.

Jag hade hoppats kunna genskjuta Tony, då han ämnat sig hit, men han lyste med sin frånvaro. Förra gången i november '92 hade Johannes mött mig här ung och fräsch i sin bästa form. Minnet av det mötet och frånvaron denna gång av någon god vän bidrog till platsens oändliga melankoli.

Förra gången hade jag i samförstånd med Johannes av ren finkänslighet ej vågat nalkas den sörjda skönheten i världens vackraste grav. Denna gång gick jag direkt in, och det var underbart att kila omkring barfota för första gången i år och dessutom i Taj Mahal. Kungen, som byggt mausoléet åt sin avlidna älskade hustru, hade även låtit sig själv gravläggas här, så att de faktiskt låg sida vid sida. Kan man tänka sig ett vackrare förevigande av en äkta kärlek?

Tyvärr var gallerierna och minareterna stängda, så att man inte kunde ta sig upp för högre utsikter. Anledningen var tragisk. Alltför många misslyckade studenter och olyckligt förälskade hade använt Taj Mahals balkonger och torn för att slunga sig ut i världens vackraste självmord. Man kan knappast dö på ett vackrare ställe, men de ansvariga såg sig tvungna till att avråda från efterföljd genom att stänga till uppgångarna.

Min första Indienresa började vid Taj Mahal, och den tredje och mest lyckade slutade vid Taj Mahal. När blir nästa Indienresa? Det finns tre möjligheter: antingen i höst, samma tid nästa år, eller hösten nästa år. Och det måste då minst bli en ny helmånadsresa.

På eftermiddagen bjöds jag av min rickshawförare till hans hem, där han presenterade sin far och syster, som bjöd på te. Hemmet var av indisk standard: ett enda rum med cementgolv. Hans fru och dotter var någon annanstans, men det märkliga med denna familj var att de var katoliker. Madonnan med Jesusbarnet hängde på väggarna i olika versioner precis som Krishna och Siva eller Indra gör i hinduiska hem och som man finner buddhor och taras i buddhistiska. Det var ingen skillnad. Cykelrickshawförare är ofta betydande filosofer med intressanta internationella kontakter (tidigare kunder, som de samlar minnen av,) och det är alltid värt att prata med dem, i synnerhet om de är pratsamma. Min rickshawförare berättade att 40% av Agras befolkning är kristna, vilket jag hade svårt att tro, då det också finns mycket muslimer och då landet ändå är hinduistiskt. Vägen till hans hus var omöjlig att hitta om man inte kände den, ingen cykelrickshaw gick in i de trånga, krokiga och gropiga gränderna, så vi måste gå den sista biten. Likväl var jag inte den förste västerlänning som följde med honom till hans ytterst enkla hem, endast obetydligt rikare än Sri Rams i Darjeeling, och Agra är ändå en förhållandevis rik indisk stad. Ingen cykelrickshawförare äger sin cykel, utan han hyr den, varför de alla är fattiga.

Sålunda var min sista dag i Indien ganska vemodig. Dominerande över hela staden var dock Shah Jahans personlighet, den mest melankoliska av självhärskare, som byggde världens vackraste monument åt en redan avliden fru, för att själv inspärras i ett torn av sin son under sina sista sju år, tills han äntligen fick göra sin avlidna hustru efterlängtat sällskap i världens vackraste sagoslott, som bara är ett monument över döden när den är som vackrast.

Inför avskedet av resan är det dags för återblickar. Vad har varit bäst? Det har förekommit flera höjdpunkter eller "sanningens ögonblick". Dagarna i Dharamsala var så underbara att de gärna hade fått vara fler. Manali var kanske det vackraste stället på resan. Mussoorie var kanske resans mest överväldigande upplevelse medan Rishikesh bjöd på resans bästa hotell ur miljösynpunkt med perfekt restaurang och trädgårdsservering. Joshimath var resans djärvaste utflykt för min egen del medan Kausani blev höjdpunkten i Garwhal. I Almora däremot förekom de bästa mänskorna.

Höjdpunkten för min del blev dock det kortaste besöket av alla i Kalimpong med plötslig kontakt med mina gamla vänner, även om Darjeeling ju alltid har varit den trevligaste centralpunkten på alla mina Indienresor. Emellertid blev Bodhgaya den religiösa höjdpunkten medan Agra blev en värdig avslutning.

För Tonys del kan man tänka sig att sanningens absoluta ögonblick var när han reste till Haidakhan på egen hand, tog en taxi långt ut i ödemarken och steg av någonstans i vildmarken utan att veta vare sig var han var, vart han skulle ta vägen, hur han skulle komma tillbaka eller *om* han skulle komma tillbaka, - ett oerhört risktagande och mera äventyrligt än vettigt, som bara kan ursäktas med att besöket var viktigt för hans utbildning.

De övriga höjdpunkterna för honom var Dharamsala och Darjeeling, av vilka det senare överträffade det första men bara tack vare en soluppgång och klar morgon med Kanjenjunga. Att Darjeeling därigenom blev en succé även för Tony glädde mig mycket.

Nepal blev ingen besvikelse då vi ju aldrig kom dit. Hade vi kommit dit hade det kanske blivit en besvikelse, vilket dock knappast är troligt. Inte ens Gangtok och Sikkim i ogenomtränglig dimma och regn blev ju någon besvikelse.

Däremot kan man med fog kritisera vårt satsande på Indrailpass (för 2000 kronor per person) fastän vi bara höll oss till norra Indien och mest använde buss. Hade vi i stället skaffat reguljära biljetter för våra tågresor hade det bara kostat omkring 2500 rupier eller en tredjedel. Emellertid var det praktiskt och bekvämt att kunna hoppa på vilket tåg som helst "i farten", och utan detta Indrail-pass hade vår resa från Kathgodam (Haldwani) till Siliguri (New Jaipalguri) via Barauni inte kunnat göras lika smidigt och effektivt.

Resans största kris var emellertid Tonys sjukdom i resans sämsta hotellrum i Dehra Dun utan fönster. Tony kan aldrig glömma min blixtingsinsats för att rädda hans bagage i Kulu, men jag anser att min insats för att få honom från det djävliga hotellet i Dehra Dun (där vi hamnade av misstag) till det idealiska hotellet i Rishikesh var betydligt mera avgörande. Det enda som är värre än att bli sjuk i Indien är att bli sjuk på ett ohälsosamt ställe, vilket Dehra Dun var. Ett liknande fall var min sjukdomskris i Benares 13 november 1992 i samband med doktor Singhs ohyggliga döds-kris, som löstes med att Johannes bestämt sände mig iväg därifrån, vilket var hur jag fann Darjeeling.

Vi får se vad Tony har att berätta om sin återfärd från Darjeeling när vi ses på flygfältet i morgon inför kvällningen.

del 11 : Avslutning.

På morgonen tog jag tåget tillbaka till Delhi och fick till resällskap en mycket angenäm dam med 6-årig dotter. Vi talade engelska tills vi kom på att vi båda kom från Sverige. Ensam med sin dotter hade hon rest runt i Indien och Nepal under tre veckor - väl vågat enligt min mening. Det visade sig att hennes far var finlandssvensk.

Delhi mötte oss med världens sämsta väder - regn, tjocka och kyla, ett helt absurt väder för säsongen. Ut till flygfältet delade jag en autorickshaw med två andra, och resan dit var kanske den värsta biten av hela resan - det regnade in, det blåste iskallt, och vi trängdes bland koffertar och bagage och kunde knappast sitta obekvämare.

Tony dök upp som väntat klockan 7. Han hade kommit till Delhi sent lördag kväll och på söndagen inte kunnat göra något utom sight-seeing. På måndag hade han besökt Aeroflots kontor för att konfirmera biljetterna, varvid det visat sig att det inte registrerats i datorn att vi lämnat Moskva och kommit fram till Delhi. Därmed blev konfirmeringen av biljetterna en besvärlig historia som inte löste sig förrän på onsdag morgon.

På tisdagen for han ut till Agra och kom fram dit vid middag precis när jag lämnade Taj Mahal. Han besökte Taj på eftermiddagen, så att vi faktiskt befann oss i Agra samtidigt och hade kunnat stöta samman. Emellertid låg jag ständigt några timmar före honom, så att jag även hann tillbaka till Delhi före honom och till flygfältet tre timmar före honom.

Sista dagen i Delhi hade han emellertid äntligen fått träffa den guru han väntat på hela resan, som namngav alla hans närmaste utan att känna honom och förutspådde hans framtid. Gurun tog ett okänt arvode för sina imponerande konster.

Emellertid var inte alla våra bekymmer över. Dimman i Delhi skulle visa sig fatal. Vårt plan gick inte den kvällen och inget annat plan heller. Vi fick tillbringa natten i terminalen sovande i sittande ställning tills vi brutalt blev väckta och kommenderade att inta en gratis middag i den flotta restaurangen vare sig vi ville eller inte. Klockan tre på morgonen är det inte alla förunnat att ha en god aptit, i synnerhet inte om de bryskt blir väckta och kommenderade till att ha det. Natten blev således tämligen sömlös, och en miserabel frukost på morgonen erbjöd föga plåster på såren. Denna hade man bättre aptit till, men när man kom fram efter alla köer och all trängsel var de flesta faten länsade och erbjöd endast sorgliga för att inte säga oaptitliga ruiner. Vårt flyg gick äntligen klockan 14 endast 12 timmar försenat för att därpå mellanlanda i Tasjkent och stanna där i några timmar. Tiden var för kort för en sight-seeing i Uzbekistan men för lång för att sittandet i Tasjkents pittoreska flygterminal skulle erbjuda någon direkt njutning. Tydligen har en rysk hemresa från Indien sina putslustiga överraskningsmoment.

Ankomsten till Moskva klockan 6 på kvällen medförde nya dröjsmål. Flygplatsen Sjeremetjevo behövde natten på sig för att boka om 500 försenade passagerare från Bangkok, Singapore, Karachi, Calcutta och Delhi på väg till Amerika, Cuba och alla möjliga länder i Europa. Under tiden skulle dessa tappra 500 förpassas till något hotell, men ingen av dessa 500 ofrivilliga volontärer hade något ryskt visum. Detta medförde oändliga byråkratiska turer med oändliga köer flera gånger om. Vi kom till hotellet en halv timme före midnatt.

Nya turer följde nästa dag. Frukosten (gratis) bestod av en kopp te, två brödskivor utan smör och ett halvkockt ägg. Flygresan hem gick sedan först till Köpenhamn, sedan till Stockholm och därefter med inrikesflyg till Göteborg, vilken stad ernåddes klockan 6 på kvällen. Vi hade då lämnat Moskva klockan 12 (lokal tid) och sedan fått vänta några timmar i Köpenhamn respektive Stockholm. En flygtur som enligt bokning skulle ha tagit 10 timmar hade tagit 41.

Denna flygförsening på 30 timmar var alltså nästan dubbelt så allvarlig som min förra hemresa från Indien, som bara varit på 16. Emellertid hade den flygförseningen haft betydligt värre konsekvenser för passagerarna då medelåldern hade varit högre: hälften hade varit pensionärer, och många hade varit sjuka redan före start. Förseningen hade försämrat tillståndet hos alla och desto mer ju sjukare man var innan, med flera nervsammanbrott, en hjärtinfarkt och några som fick hämtas med bår som resultat. Ändå hade Finnair skött den förseningskrisen betydligt smidigare än vad Air India och Aeroflot skötte denna.

Att klientelet som utsattes för denna 30 timmars försening klarade krisen förvånansvärt väl berodde väl mest på den låga medelåldern - ingen pensionär var med. Moralen var hög från början, vilket i hög grad berodde på det tongivande Bangkokgänget, en grupp ungdomar som rumlat om i Bangkok i en månad och verkade ha varit plakat hela tiden. Några av dem hade svårt för att hålla sig på benen, och man fick alltid hämta dem särskilt vid varje ny flygstart. Några hängde med ända till Göteborg. De hade alltid plats längst bak i planet, och deras intellektuellt mycket högt stående konversation hördes alltid över hela planet. Det var i alla fall inget fel på deras goda humör och moral. En av dem (en finlandssvensk) hade gift sig med en thailändsk moder med tre barn med troligen lika många olika män. Han höll mest i gång av alla men verkade vara trött på sitt med tiden alltför påfrestande thailändska äktenskap, då det medfört så många extra medlemmar i familjen från hennes tidigare mäns sida - ingen kan klara av en hur stor släkt som helst, och kanske allra minst en thailändsk sådan, som resulterat i tre extra familjer genom hustruns tre före-dettingar, som hon aldrig skilt sig helt från, då de ju trots allt fortfarande var äkta fäder till alla hennes barn.

Nervösast under resan var min speciella vän Jim, indisk jude, som skulle fortsätta till Seattle. Enligt bokningen skulle han från Moskva fortsätta direkt över Sibirien nonstop till Seattle, men ombokningen medförde att han fick flyga över Atlanten i stället med mellanlandning i New York, som om detta skulle vara kortare. Hans flyg skulle lämna Moskva 11.30 och komma fram till Seattle 11.20 samma dag.

Betydligt lugnare var vår medgöteborgare Kjell, som under resan råkat ut för ungefär allt i olycksväg man kan råka ut för inklusive mordförsök. I Rajahstan hade han råkat ut för det sällsporda och helt ofrivilliga miraklet att han vid en station stigit av tåget för att köpa bananer och sedan, när han stigit på tåget igen och det satt i gång, så småningom märkt att det hade bytt färdriktning. Ändå var vagnen och kupén exakt den samma med rätt nummer om dock hans bagage saknades. Han hade alltså med sina nyinköpta bananer stigit på fel tåg. Ett nytt tåg hade kommit till stationen av exakt samma typ och med samma vagnbeteckningar som det rätta, och han hade då misstagit detta för sitt eget. Med bagaget hade han förlorat allt inklusive pass, pengar och biljetter.

Ändå var han kärnfrisk och på gott humör. I Stockholm väntade honom en ny överraskning: han hade anhållits i sin frånvaro för delaktighet i Stureplansmorden, och det hela hade gått ut över hans syster i Stockholm, som inte ens visste var den anhållne befann sig. Stormen hade småningom blåst förbi och misstagen rättats till, men det var tur för Kjell att han inte var i Sverige när han blev anhållen.

En annan obehaglig överraskning mötte undertecknad vid hemkomsten. Visserligen hade jag hostat blod två gånger i Agra, i Delhi hade torrhostan ständigt blivit torrare, och sedan följde mardrömshemresan med 7 timmars sömn under två dygn; men med ren viljekraft understödd av god Dubonnet och pålitlig whisky hade jag dock alltid hållit mig vid järnspänst under hela resan, tills vi nalkades Göteborg. Framme i Göteborg började min röst försvinna, och på kvällen vid sängdags vidtog det totala sammanbrottet. Ingenting fungerade i kroppen längre. Det var omöjligt att sova, ingenting smakade utom rent te, en nyckfull diarré blev okontrollerbar, och febertermometern visade på 39,5.

När jag på lördagen skulle cykla ner till staden för att tvinga i mig litet mat var det nästan omöjligt att cykla, som om jag måste lära mig det om från början. Jag bara vinglade, krockade med parkerade bilar och ramlade omkull. Maten jag omsider fick i mig smakade pyton hur god den än var. Plötsligt saknade man de heta kryddorna något alldeles oerhört.

Även hemma var det svårt att stå på benen. Det var omöjligt att resa sig utan stöd. Först på söndagen lyckades jag under synnerliga ansträngningar packa upp mitt bagage.

Jag är övertygad om att denna kris aldrig ägt rum om flygförseeningen kunnat undvikas. Slutetappen är varje resas psykologiskt absolut viktigaste punkt, och ju längre bort man är, desto viktigare är den. Om något slår fel i denna slutetapp ansvarar nervsystemet inte längre för vad som händer med kroppen. Detta visade sig ännu tydligare vid min förra hemresa från Indien, då en 16 timmars försening som drabbade en passagerarlista med hög medelålder direkt fördubblade patientlistan.

Samtidigt ställs hela resan på kant, och man börjar ifrågasätta om den var värd sitt pris. Givetvis var den det i alla fall, detta var min bästa Indienresa hittills, det var en ovärderlig pionjärresa med nya omistliga erfarenheter och upptäckter av nya möjligheter och vägar; och vid hemkomsten väntade också ett brev från "Läs och Res" på mig som hälsade mig välkommen på deras resa till Kailash i september. Den resan inkluderar Nepal, och det kan även bli en extra vecka i Indien på tillbakavägen, åtminstone i Darjeeling, Kalimpong och Sikkim. (Nu blev det inte så, utan det blev bara Indien med Nepal.)

Trots flera brydsamma situationer förtjänar min reskamrat Tony högsta möjliga betyg. Vår enda meningsskiljaktighet var egentligen biologisk - vi kan inte hålla samma takt. Han missade därför Joshimath, Kausani, Kalimpong och Bodhgaya medan jag bara missade dröjsmålet vid Haidakhan. I allt övrigt är han den idealiske reskamraten - alltid positiv, hjärtlig, lättroad, förnöjsam, tålig och godmodig. När han blev sjuk i Dehra Dun - Indiens värsta ställe att bli sjuk på enligt Jim - varnade han mig för att han kunde bli grinig, men den grinigheten såg jag ingenting av.

Dock är det fel att enbart belasta flygplansförseeningen för sammanbrottet vid hemkomsten. Oturliga omständigheter spelade ett skickelsedigert spel. Det visade sig, att en svår influensaepidemi som bäst höll på att grassera som värst som lagt en stor del av svenska folket i sängen för en vecka eller mera med hög feber, bland andra min granne inunder och Tonys son Jonas. Man hade precis finslipat sin motståndskraft mot alla indiska bakterier och suveränt gått segrande genom striden, när man i Göteborg möttes av en helt ny bakterieflora som man inte ens var förberedd på, i synnerhet inte som den drabbade en bakifrån som ett klubbslag i skallen av en stenkross. Man knockoutades i första ronden innan det gått en minut. I förening med flygförseeningens påfrestningar och överansträngningar blev knock-outens effekt dubbel och groggytillståndet oöverskådligt.

Det tog en månad innan man blev normal igen. Det är inte konstigt efter en sådan resa, som faktiskt överträffade alla mina tidigare resor i strapatser och ansträngningar, men som också gav bättre utdelning än någon tidigare resa i fråga om erfarenheter, lärdomar och njutbara minnen.